

Fišer, Zbyněk; Cholastová, Jitka

Tvorba odborného textu a techniky tvůrčího psaní na vysoké škole

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. V, Řada literárněvědná bohemistická. 2004, vol. 53, iss. V7, pp. [65]-75

ISBN 978-80-210-4396-1

ISSN 1213-2144

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/104910>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ZBYNĚK FIŠER, JITKA CHOLASTOVÁ

TVORBA ODBORNÉHO TEXTU A TECHNIKY TVŮRČÍHO PSANÍ NA VYSOKÉ ŠKOLE¹

Proč se učit psát

Psaní je klíčová kompetence a tvorba textů je základní zdatnost požadovaná od absolventa vysoké školy. Kompetence psaní zdaleka nekončí s ovládnutím pravopisných a stylistických pravidel tvorby textů podle algoritmizovaných návodů. Příprava na tvorbu textu od studujících na vysoké škole vyžaduje rozvíjení tvořivých stránek osobnosti: tvořivého řešení problémových situací, tvořivé interpretace poznatků, objevné prezentace. Zastáváme názor, že má-li pedagog umět pomoci svým studentům při tvorbě textu nejenom jako badatel, ale také jako zkušený zprostředkovatel informací, měl by umět reflektovat tuto činnost. Jestliže chce lépe a snadněji používat psaní jako svého badatelského média, jako prostředku svého přemýšlení a vyjadřování o světě, pak musí své dovednosti používat, rozvíjet a reflektovaně tříbit. Chce-li někoho učit používat psaní jako nástroj kreativního myšlení a empatie, je vhodné použít k tomu vlastní zkušenosti s psaním textů, dobré i špatné.

Vědecký pracovník a pedagog na vysoké škole se může zabývat psaním textů, které mají jak odlišné funkce, tak i značně odlišnou míru subjektivity (resp. objektivitu), emocionalitu a vědecké odbornosti. Prvotní přehled může poskytnout tabulka.

¹ Text vznikl na základě projektu FRVŠ 612/2003 s názvem Workshopy tvůrčího psaní pro vyučující na vysokých školách.

TABULKA 1

PSANÍ NA VYSOKÉ ŠKOLE

administrativní psaní:	– posudky
	– grantové projekty
	– plány, zprávy atd.
odborné psaní (profesní):	– výsledky výzkumu (studie, monografie)
	– popularizační texty
	– didaktické texty (učebnice)
osobní psaní:	– psaní intimní (deníky, dopisy)
	– psaní uměleckých textů
	– psaní publicistické

Přestože autor zůstává identický, produkty psaní jsou různé. Z hlediska rozvoje textotvorných dovedností je osobní psaní stejně významné jako psaní odborných textů. Osobní psaní plní nejen funkci abreaktivní, komunikativní, esteticky seberealizační, přispívá rovněž k vytváření pozitivní citové bilance. Autor užívá slohotvorné postupy, jejichž škála je podstatně širší než u odborného, resp. administrativního psaní. Možnosti neomezené fantazie a obrazotvornosti vedou k uvolnění pisatele, ke snížení tenze, k přirozenějšímu vyjadřování a plynulejšímu toku myšlenek. Pisatel osobního nebo uměleckého textu nemusí pomýšlet na to, co na jeho formulace řekne ten a ten profesor, recenzent či oponent, ale může psát spontánněji, uvolněně. Nacvičovat dovednost psát texty můžeme tedy na libovolných slohových útvarech a postupech. Jakákoli pozitivní zkušenost s vlastním psaním upevňuje dobré návyky, které může vysokoškolský pedagog předávat ve svých zkušenostech.

Výuka odborného psaní – zkušenosti z kursů

Nácvik výuky odborného psaní jsme vyzkoušeli v různých kursech s mladými vysokoškolskými pedagogy humanitních a přírodovědných oborů.² Ve cvičeních jsme simulovali nejrůznější kroky, které musí pisatel odborného textu učinit, zvláště v počátečních fázích, a doplňovali jsme je reflexemi účastníků, diskusemi, výměnou zkušeností a vlastními tipy. Cvičení jsme vzhledem k tomu, že k nácviku praktických „technických“ dovedností již existuje v češtině dostupná literatura, zaměřili hlavně na *techniky hledání, formulace a zpřesňování tématu*. Sadu známých asociativních cvičení (*automatický text, clustering*) jsme rozšířili o kolektivní techniky brainstormingové (*kolektivní mindmapping, brainwriting-pool*) a *techniky s výtvarnými činnostmi*.

2

Jednodenní intenzivní kurs (workshop) je vhodné pořádat pro skupinu asi deseti až dvanácti účastníků. Chceme-li průběh kursu současně dokumentovat (nahrávat, fotografovat, filmovat), musí vést workshop dva lektori.

Literatura uvádí víceméně shodně, jak se má postupovat ve vědecké práci. Je třeba si uvědomit a studující na to upozornit, že některé fáze se prolínají, probíhají jakoby současně. Pro práci s účastníky kursů jsme stanovili model tvorby odborného textu (srov. TABULKU 2). Jsme přesvědčeni, že psaní (v počátcích rukou a na papír) má provázet vědeckou práci od samého začátku.

TABULKA 2

TVORBA ODBORNÉHO TEXTU

1. Stanovení tématu
<i>Jaké téma budu zpracovávat? Zpřesňování tématu a jeho pracovní formulace.</i>
2. Výstup
<i>Chci napsat studii do odborného časopisu, monografii, příspěvek na konferenci? V některých případech je výstup určen dříve než téma.</i>
3. Čas
<i>Kolik mohu této práci věnovat času? – Na dobu sepisování prvotextu neplánujeme jiné náročné činnosti. Zvažujeme tedy také časovou posloupnost úkolů.</i>
4. Plán práce
<i>Obsahuje všechny důležité úkoly, které souvisejí s přípravou odborné práce a s jejím psaním. S kým budu spolupracovat, konzultovat; kde budu sbírat materiál; jaký výzkum a kde budu dělat; co již bylo o tématu vybadáno a napsáno; jaké je moje materiální vybavení pro celý projekt.</i>
5. Osnova textu
<i>Osnova textu se bude měnit a zpřesňovat během výzkumu, během sběru materiálu, během přípravy na psaní a možná i během psaní prvopisu, proto je nutné ji mít od začátku. Dobrá podrobná osnova umožňuje psát text na přeskáčku.</i>
6. Tvorba hypotéz
<i>Rovněž hypotézy čekají průběžné modifikace.</i>
7. a) Sběr materiálu
<i>Práce s literaturou, rešerše, výpisky, komentáře. Volba nejvhodnější strategie ztékání hor knih. Vlastní výzkum, sběr dat, shromažďování předmětného materiálu.</i>
7. b) Zhodnocení materiálu
<i>Nejen rozlišování zrna a plev, ale i popis, analýza a seřídění informací a hledání souvislostí mezi nimi.</i>
8. Zobecnění
<i>Syntéza, definice, zákony. Začlenění výsledků do kontextu oboru.</i>

Praktické poznatky z psaní lze stručně shrnout do tří hlavních zásad:

1. Prvními kroky psaní je už formulace tématu. Tvorba souvislého odborného textu začíná u formulace hypotéz a pokračuje hodnocením nasbíraného materiálu, výkladem odborných informací a vrcholí v zobecnění, ve formulaci definic a zákonitostí. Součástí textu mohou být i výhledy do budoucna.

2. Doporučuje se psát první verzi celého textu souvisle, bez dlouhých časových přestávek. Jde zde především o produkci vlastních myšlenek, jejichž stylistickou a pravopisnou úpravu provedeme později. Máme-li dobrou osnovu, můžeme při psaní i přeskakovat ke kapitolám, které máme zrovna chuť psát.
3. Je třeba naplánovat si dostatek času na optimalizaci prvopisu, na jeho přepracování, na doplnění citátů, na jazykovou korekturu.

Fáze formulace tématu

Pro prvotní „ohledávání terénu“ použijeme techniky asociativní: **automatický text** (*O čem bych chtěla/chtěl psát*) a **clustering**³. Asociativní texty vynesou z podvědomí poznatky o oblastech našeho zájmu, zde pak hledáme své téma. Pro pojmenování tématu použijeme techniky formulace tématu jednou větou a formulace klíčového slova.

Na základě textů vytvořených asociativními technikami (automatické psaní a clustering) byli účastníci vyzváni formulovat zadání tématu své (skutečné nebo hypotetické) odborné práce jednou větou. — Byli jsme svědky různých autor-
ských přístupů: vedle formulací „přísně“ terminologických stály formulace opis-
né nebo eliptické. Oba typy byly pro specialisty z jiných vědních oborů mnohdy
málo srozumitelné, účastníci si v takových případech vždy vyžádali vysvětlení.
Formulace tématu pak dostávala podobu jakéhosi podtitulu.

Poté formulovali účastníci klíčová slova svého tématu, resp. pokoušeli se vy-
jádřit své téma jedním slovem. I zde se projevila jak osobitost každého autora,
tak vliv badatelovy vědní disciplíny: některé formulace byly více metaforické,
jiné přísně terminologizované.

³ Techniku clusteringu lze též nazvat technikou řízených asociací. Na rozdíl od lineárního automatického psaní je založena na produkci trsů a řad metafor a obrazných představ vyvolávaných zadaným klíčovým slovem. Na místě klíčového slova může stát cokoli, pro nácvik hledání tématu jsme se rozhodli formulovat klíčové slovo jako větu *Kniha, která tu chybí*. Asi po jedné až dvou minutách psaní asociativních řad dochází k intuitivnímu vhledu: pisatel nalézá téma svého textu. Napíše tedy na druhý papír první větu a začne psát text. Z takto rychle nashromážděných, verbalizovaných představ kolem klíčového slova vybere potom pisatel pouze ty výrazy a nápady, které se mu pro další zpracování v textu hodí. Druhá fáze psaní trvá asi deset minut. Vzniklou miniaturu lze dále upravovat a spojovat s dalšími takto vytvořenými texty v rozsáhlejší celek.

TABULKA 3

UKÁZKY klíčových slov a větných formulací příslušných témat

KLÍČOVÁ SLOVA	TÉMA V PODOBĚ VĚTNÉ
1. Volný čas. / Pohybová aktivita.	Pohybová aktivita dětí středního školního věku ve volném čase z hlediska velikosti sídla a motivace.
2. Smlouva.	Uzavírání smluv.
3. Co umím?	Významy přisuzované postižení, postoje společnosti k osobám s tělesným postižením a postoje k integraci u nás a ve světě.
4. Výživa předškolních dětí.	Výživa předškolních dětí stravujících se část dne v předškolním zařízení.
5. Jazyk střední doby.	Jazykový rozbor textů střední doby, zejména textů právnických.
6. Nabídka převzetí.	Nabídka převzetí: jakým způsobem dochází k získání kontrolního podílu v akciové společnosti nebo co po získání takového podílu nastává.
7. Latinka.	Vývoj latinky jako písma od nejstarších dob po současnost.
8. Metabolický syndrom.	Vliv změny životního stylu na hladinu lipidů v krvi a jiné složky metabolického syndromu.
9. Setkání.	Literární recepce jako setkání.
10. Sourozenecká konstelace.	Sourozenecká konstelace jako možný faktor ovlivňující partnerské soužití.

Okamžité reakce účastníků dílny na formulace témat byla přínosem této fáze kursu. Viděli jsme, jak se některá témata uzavírají do téměř neprůhledných jazykových formulací, jak jsou některá, po odborné stránce přesně formulovaná témata laikům nesrozumitelná a vyžadují další výklad (např. dvouslovné právnické téma č. 6 muselo být doplněno souvětím). Jiná potřebovala bližší časové určení (lingvistické téma č. 5 pojednává o období 18. století) nebo doplnění atributu (téma č. 9 by bylo možno formulovat přesněji jako „setkání literatur“, nebo „setkávání literatur“).

Pro přesnější formulaci tématu větou nebo souslovím jsme nabídli cvičení **abecedáře** a **akrostichu**⁴. V abecedáři sepisovali účastníci substantiva a adjektiva související s vybraným tématem; slova začínající jednotlivými písmeny abecedy mohou odkrýt novou vlastnost zkoumaného jevu, nový prvek tématu, můžeme z nich vybrat pojmy pro zpřesnění formulace tématu. Například slovo

4

Co všechno předmět našeho bádání může a nemůže dělat, jak se téma může zachovat, jaká „aktivita“ je v něm skryta, se dále můžeme pokusit odhalit akrostichem ke klíčovému slovu. Ke každému písmenu klíčového slova napíše autor jednu dvoučlennou větu. Nejednou na tomto místě vznikaly krátké texty, které byly stručnou hypotézou či osnovou zamýšlené práce.

xylofon inspirovalo jednu frekventantku k vzletné formulaci *Rozladěný xylofon dějin literatury aneb Otazníky nad národní literaturou*.

Někteří účastníci vytvořili i několik víceslovných formulací tématu. Formulace právníckého tématu o výherních hrací přístrojích dostala podobu šesti rozmanitých knižních titulů od přesného odborného vyjádření po titul populární příručky pro veřejnost: *Právní aspekty výherních hracích přístrojů. / VHP v lesku právních předpisů. / Když se řekne VHP. / Kdo si hraje, někdy i zlobí aneb VHP v lesku právních předpisů. / Neostře sledované VHP. / Tisíc a jedna rada pro hráče i nehráče*. — Poslední dva návrhy obsahují vědomé aluze na literární texty v českém prostředí známé (název *Ostře sledované vlaky* nese novela Bohumila Hrabala). Autor pracuje se sémantickým poselstvím tak, aby upoutal určitý čtenářský okruh (sousedství „tisíc a jedna“ je nejen aluzí na orientální pohádky, symbolizuje rovněž moudrost a asociuje nekonečné množství nápadů, nevyčerpatelnou studnici rad).

Výtvarné činnosti jako další ohledávání tématu

Téma práce musí být živoucí, inspirativní. Další podněty k vlastnímu tématu, ověření jeho nosnosti, odhalení vnitřní struktury i vnějších vazeb, ale i poznání momentální individuální vědomostní mapy lze získat použitím technik *mindmappingu*⁵, *brainwritingu*⁶ nebo i činnostmi v jiných oblastech estetické tvořivosti.

V kursech jsme úspěšně vyzkoušeli různé techniky výtvarných činností. Vycházeli jsme z předpokladu, že nonverbální ztvárnění (vyjádření) vlastního tématu může odhalit dosud nepoznané aspekty konkrétní práce: motivace, vztah k tématu, „stabilita“ či nosnost tématu, vlastnosti zkoumaného jevu, struktura připravované práce nebo názornost traktace daného tématu.

Nejprve měli účastníci **vybrat správné barvy pro své téma a napsat (nakreslit, namalovat) jimi jeho znění**. Např. pro téma *Tvořivost* lze volit barvy ze spektra duhy či jejich odstíny a každé písmeno napsat výrazně, ovšem jinou barvou. Pro téma *Tvořivost v překladu* by ovšem bylo lepší zvolit jen dvě barvy v různých odstínech: volba jiné barvy odpovídá jinojazyčnému kódu, využití jednotlivých odstínů jedné barvy symbolizuje stylovou jednotu a vyrovnanost, tzv. ekvivalenci originálu a překladového textu. — Jiný příklad užití barev k ilustraci tématu, resp. k vyjádření jeho některých vlastností poskytuje obrázek, v jehož centru je namalo-

⁵ Mindmapping je technika, při níž autor zapisuje k danému tématu vše, co o něm ví (příp. co neví a chce se o něm dozvědět). Nápady zapisuje heslovitě na velkou plochu papíru, potom je uspořádá podle tematické souvislosti. V kursu jsme spojili individuální fázi produkce nápadů s jejich kolektivním vyhodnocením a uspořádáním: ukazuje to shody nebo rozdíly v poznání společně řešeného problému (v našich kursech například Úkoly v jednotlivých fázích psaní). Na rozdíl od clusteringu neslouží mindmapping k produkci nápadů, ale k popsání aktuálního stavu našich vědomostí (poznatků) na dané téma.

⁶ Brainwriting je technika individuálního brainstormingu: technika spontánní produkce nápadů k zadanému problému, a to produkce v písemné podobě. V kursech jsme ji spojili s kolektivní spoluprací všech účastníků ve skupině.

ván paragraf (téma *Právní odpovědnost ve finančním právu*). Autorka k tomu řekla: „Když jsem přemýšlela o barvách, tak jsem to vzala z modré do červené, [...] modrá je pro mě symbolem řádu a uklidnění – právo dává společnosti přece jenom nějaký řád. A když si vzpomeneš třeba na daňová příznání, tak právo je v jiné pozici a adrenalin stoupá – tak proto je tam červená.“

Další úkol zněl **vymodelovat předmět tématu** z plastelíny nebo z hlíny. Trojrozměrně pojaté téma může ukázat jeho nosnost, křehkost nebo strukturu. K tématu *Výživa předškolních dětí* vymodelovala autorka pestrobarevnou mísu s různými druhy ovoce a zeleniny, tak jak mají být součástí pestré stravy. Výmluvná je již sama barevnost modelu. — Na téma zabývající se vývojem latinky jako písma vymodelovala autorka různé podoby písmene A, včetně jeho převodu do kybernetického kódu (obr. 1); významnost tématu (subjektivně i objektivně) zároveň naznačila i drobnou plastikou, znázorňující splynutí pohlavních buněk (symbol začátku) a náhrobní kámen s písmeny alfa a omega (symbolizující hranice, konečnost života).

Podobně zní úkol **vytvořit trojrozměrný model tématu za použití různých materiálů**. Ztvárnění tématu tímto způsobem často dostává podobu scénického vyjádření. Scénické představení právnického tématu *Nabídka převzetí* v podobě různě velkých figurek přispívá k pochopení složitých právních úkonů, ke kterým při tom v akciové společnosti dochází. Figurky umožňují i přehrát, tedy názorně simulovat různé scénáře řešení. Na koni sedí „bílý rytíř“, právnický termín označující činnost akcionářů (obr. 2). Právnický termín *Nabídka převzetí* se týká složitých interpersonálních vztahů v akciové společnosti, kdy chce někdo získat vliv a později i výhody při rozdělování majetku. Formulace klíčovým souslovím je laickovi nesrozumitelná, zatímco scéna s figurkami umožní popsat problematiku názorněji. Navíc diskuse skupiny o sémantické neprůhlednosti či zastřenosti terminologického vyjádření „nabídka převzetí“ přivedla autora k doplnění formulace, vytvořil pak zpřesňující podtitul svého textu: „jakým způsobem dochází k získání kontrolního podílu v akciové společnosti nebo co po získání takového podílu nastává.“

Podnětné se jeví zadání **nakreslit nebo namalovat obraz**, ilustraci, tj. metaforu tématu (třeba Moje téma jako květina, budova, krajina, zvíře). V abstraktní kresbě ztvárnila své lingvistické téma *Jazykový rozbor textů střední doby, zejména textů právnických* účastnice kursu, která si díky ní údajně uvědomila, že musí zkoumat právnickou terminologii té doby i v jiných než právních textech, tedy v kontextech, které odhalí její vznikání (obr. 3).

Oblíbený byl úkol **vytvořit obrazovou koláž** k tématu, resp. vytvořit textovou koláž (vystřižená slova, sousloví, fragmenty vět) — v kursu vznikly koláže, které kombinovaly obrazy s textem. Koláže měly spíše ilustrativní charakter, někdy dostávaly podobu veselých comicsů (koláže postaviček s promluvy u bublinách u úst).

Po výtvarných činnostech je žádoucí **k jednotlivým artefaktům napsat texty** jako doplňky, jako pokračování, jako **interpretace neverbálního ztvárnění tématu**. Zajímalo nás hlavně, zda výtvarná činnost přispěla nějakým způsobem

k upřesnění tématu či rozpoznání nějakých jeho vlastností. Jedna účastnice ke své koláži řekla: „Pracovala jsem bezděčně. Ale když jsem se dívala na ostatní práce a potom jsem přemýšlela o té svojí, tak mi došla nová věc, totiž proč jsem si vlastně zvolila tohle téma [= *Psychosociální aspekty užívání mobilních telefonů*]. Je to téma, které jsem si vymyslela sama, u nás se jím nikdo nezabývá. A já jsem zjistila, že mám věk na to, kdy bych měla plánovat a mít děti, a že vlastně mám trochu strach z budoucnosti. A že v tom tématu je jakoby skryt můj strach z té technologie a z toho, jak se vlastně trochu vytrácí přirozenost. Takže jsem si uvědomila skryté motivy, které mě předtím vůbec nenapadly.“ — Jiná autorka vytvořila koláž nikoli k tématu své zamýšlené disertace, nýbrž k tématu „podmínky tvorby odborného textu“, o kterých účastníci workshopu diskutovali v souvislosti s tématem plánování vědecké práce (obr. 4). Vystřižené obrázky ilustrují vnější kreativizující podmínky: květiny, odpočinek, nápoje a pokrmy ad., které má autorka ráda. Pod nimi je postavička studenta a titul *Pracuji s přehledem*. „Říkala jsem si, co všechno mám ráda, abych mohla ‚pracovat s přehledem‘. [...] Jídlo, potom kytičky, děti, hudbu, vanu a postel. Říkala jsem si, jestli mám ještě vyhledat něco intelektuálního, aby to nevypadalo tak přízemně, ale pak jsem si řekla, že když toto všechno mám, tak pracuji s přehledem, jdu do toho! S tématem to nemá nic společného, spíš právě s postojem k tomu, jak vůbec něco napsat,“ poznamenala autorka. Koláž se stala vyjádřením situace, kdy se autorka údajně již déle nemůže rozhodnout začít psát, stále ji něco rozptyluje a brání jí prý začít. Zdá se, že pisatelka zatím hledá to právě tvůrčí rozpoložení a vnější tlaky nepocituje jako dostatečně stimulující.

Práci s výtvarnými činnostmi hodnotí účastníci kursů vesměs pozitivně. Někdy přispěla k rozpoznání vlastní autorské pozice nebo k upevnění zvolených pohledů, jindy vedla výtvarná činnost k objevu, že bude nutno úhel pohledu na danou problematiku rozšířit. Scénické představení tématu (figurky akcionářů) nebo grafické znázornění poznatků (různobarevné šipky, spirály a různé křivky) byly použity k vyjádření časových perspektiv a postupů ve vyprávění, umožnily také ostatním (laikům) lépe pochopit odbornou abstrakci traktovaného tématu. — Víc než pro bližší poznání tématu přinesly výtvarné činnosti autorům poznání o vlastním postoji k tématu nebo poznání momentální pozice, v níž se ve vztahu ke svým tématům nacházejí (většina účastníků pracovala v době kursu na svých disertačních spisech). I to samo o sobě je cenné poznání pro reflexi vlastní textotvorné činnosti. — Účastníci se shodovali v tom, že si u výtvarných činností jakoby odpočali, odreagovali se, zmizelo vnitřní napětí. V tom případě se ukázalo, že přechod na činnost jiného druhu, než je samo psaní, tvoří důležitou fázi v intelektuální práci.

Budoucnost oboru tvůrčí psaní na vysoké škole

Workshopy tvůrčího psaní umožňují efektivním způsobem předat nové poznatky ve speciální oblasti vzdělávání dospělých v mladé vědní disciplíně, která se v České republice teprve dostává mezi (výběrové) studijní kursy na vysokých

školách. Potřeba umět psát a umět poradit v otázkách tvorby textu studentům na vysokých školách je ovšem velmi naléhavá a dovednost psát funkčně adekvátní texty se stává klíčovou kompetencí absolventa vysoké školy. V tomto smyslu přispívají workshopy pro vysokoškolské pedagogy i ke zvýšení kvalifikace a prohlubování speciálních dovedností.

LITERATURA

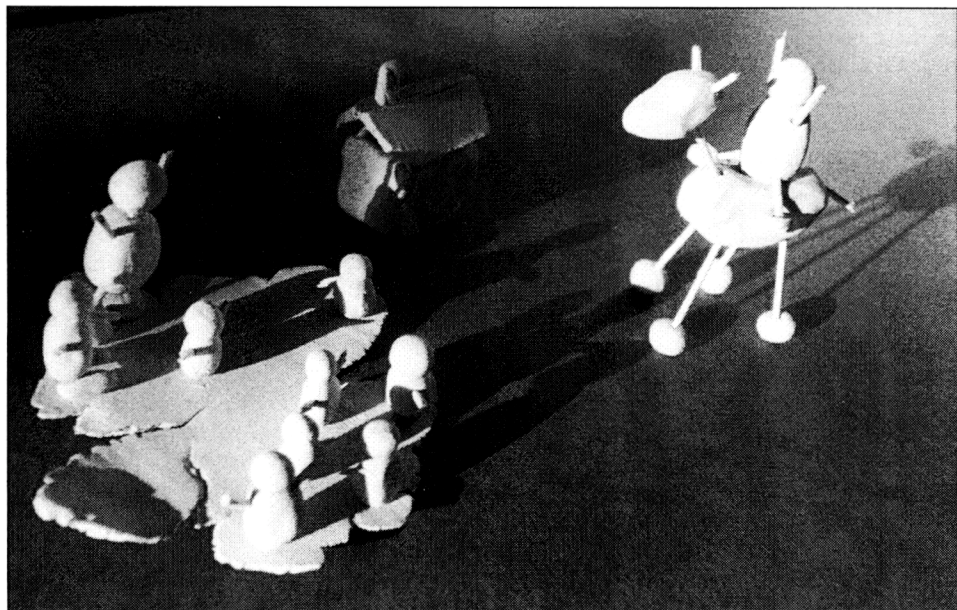
- Bräuer, Gerd. *Schreibend lernen. Grundlagen einer theoretischen und praktischen Schreibpädagogik*. 1. A. Innsbruck, Wien: Studienverlag, 1998. 232 s. ISBN 3-7065-1308-0.
- Čechová, Marie. Postup při tvorbě odborného textu. ČJL 45, 1994-95, 7-8, s. 156-162.
- Čmejrková, Světlá – Daneš, František – Světlá, Jindra. *Jak napsat odborný text*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 1999. 255 s. ISBN 80-85927-69-1.
- Eco, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci: Come si fa una tesi di laurea (Orig.)*. Translated by Ivan Seidl. Olomouc: Votobia, 1997. 271 s. Velká řada; Sv. 27. ISBN 80-7198-173-7.
- Kruse, Otto. *Keine Angst vor dem leeren Blatt. Ohne Schreibblockaden durchs Studium*. 1. A. Frankfurt, New York: Campus Verlag, 1993. 187 s. ISBN 3-593-34938-8.
- Kruse, O.; Jacobs, E.-M.; Ruhmann, G. *Schlüsselkompetenz Schreiben. Konzepte, Methoden, Projekte für Schreibberatung und Schreibdidaktik an der Hochschule*. 1. A. Neuwied, Kriftel, Berlin: Luchterhand, 1999. 333 s. ISBN 3-472-03565-X.
- Nekuda, Jaroslav – Slaný, Antonín. *Jak (ne)napsat závěrečnou práci*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 64. s. ISBN 80-21007273.
- Nesvadba, Ladislav. *Jak psát diplomovou práci*. Vyd. 1. Brno: UJEP, 1989. 51 s. ISBN 80-21000163.
- Pyerin, Brigitte. *Kreatives wissenschaftliches Schreiben. Tipps und Tricks gegen Schreibblockaden*. 1. A. Weinheim, München: Juventa Verlag, 1992. 157 s. ISBN 3-7799-1076-4.
- Werder, Lutz von. *Kreatives Schreiben von Diplom- und Doktorarbeiten*. 1. A. Berlin, Milow: Schibri-Verlag, 1992. 64 s. ISBN 3-928878-02-6.
- Werder, Lutz von. *Lehrbuch des wissenschaftlichen Schreibens*. 1. A. Berlin, Milow: Schibri-Verlag, 1993. 516 s. ISBN 3-928878-05-0.

KREATIVES WISSENSCHAFTLICHES SCHREIBEN AN DER HOCHSCHULE

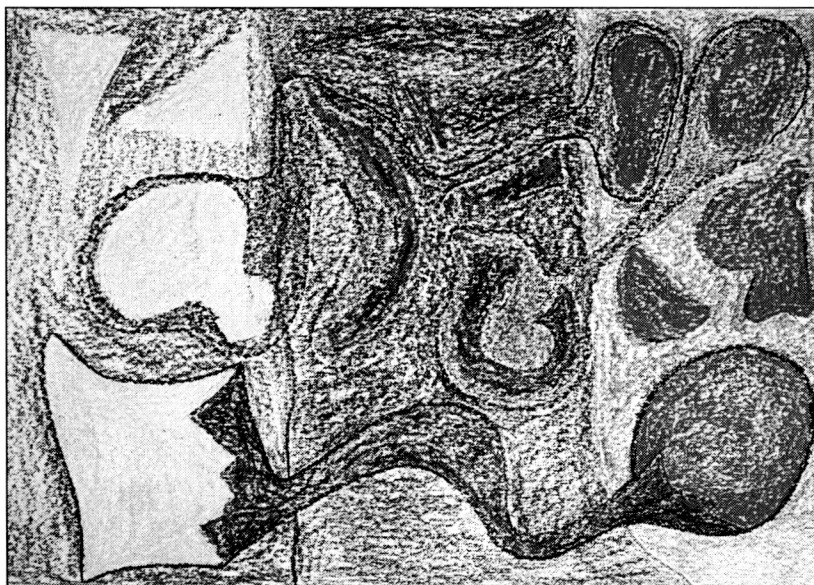
Die Autoren beschreiben ihr Modell eines Intensivkurses für junge AkademikerInnen, wo diese ihre Schreibkompetenz in allen Phasen des Schreibprozesses zu reflektieren lernen. Im Workshop werden die Methoden der Themenerfindung und –präzisierung (Automatisches Schreiben, Clustering, Abecedarium) und die Planung eines wissenschaftlichen Projektes (mit Hilfe von Mindmapping, Brainwriting und Akrostichon) geübt. Neu ist an den beschriebenen Kursen die Anwendung der künstlerisch-kreativen Tätigkeiten auf die Darstellung der konkreten Forschungsthemen. Das Malen, Zeichnen, Modellieren, Collagieren etc. und die Reflexion dieser quasikünstlerischen Produkte durch die TeilnehmerInnen im Kurs enthüllen die schwachen und starken Seiten der Themenformulierung und –struktur, sowie die Motivation zu der geplanten Arbeit.

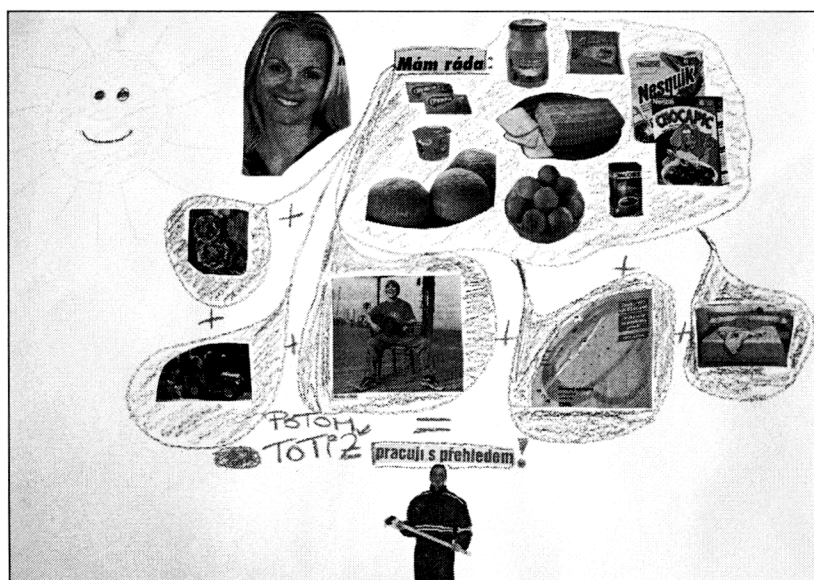
Vývoj latinky jako písma. Různé modely písmene A, v pozadí model náhrobku s písmeny α a ω .

Scénický model k tématu Nabídka převzetí: proti uzurpátoru, který chce získat převahu v akciové společnosti, si drobní akcionáři pozvali na pomoc tzv. bílého rytíře, zde je znázorněn na koni.

Abstraktní kresba k tématu Jazykový rozbor textů střední doby je vyvedena v sytých barvách. Autorka zkoumající vývoj právnické terminologie vnímala původně jazykové prvky izolovaně, zde je znázorněno, jak se postupně spojují s jinými výrazy ve svém okolí a v jiných polích, nakonec jsou geometrické tvary ve všech třech polích propojeny odleva doprava: vyjevila se nutnost zkoumat vztahy v kontextu.

Koláž zachycující kreativizující faktory práce: dobrá nálady, pochoutky, květiny, podněty, hudba, fyzická kondice.

